

Moje práce často směřuje mimo církev

Rozhovor s Mikulášem Vymětalem, evangelickým farářem pro menšiny

Mikuláš Vymětal je v křesťanském prostředí i mimo něj známý jako farář pro menšiny. Oficiální název jeho pozice v Českobratrské církvi evangelické zní „celocírkevní kazatel pro humanitární aktivity, menšiny a lidi sociálně vyloučené“. Stal se jím zhruba před dvěma a půl roky, ale jako duchovní se sociálně vyloučeným lidem a skupinám věnuje delší čas. Radu let se například zajímá o život muslimské menšiny v naší většinové společnosti a v letech 2011 až 2013 podporoval Romy v jejich nelehké situaci na severu Čech. Mikuláš Vymětal má jako křesťan tzv. dvojí členství. Je, přirozeně, členem Českobratrské církve evangelické, ale i, jak sám říká, členem - sympatizantem Církve československé husitské, ke které má blízko nejen díky své manželce, husitské duchovní. Rád vede dialog s lidmi různých vyznání a snaží se o aktivizaci církví v Česku ve prospěch sociálně vylučovaných.

Odkdy jste oficiálně evangelickým celocírkevním kazatelem pro humanitární aktivity, menšiny a lidi sociálně vyloučené, zjednodušeně farářem pro menšiny?

Na to si musím vzpomenout, protože ta oficializace byla postupná. Nejdřív jsem byl farářem pro mládež. Evangelická mládež je dost sociálně aktivní, takže jsem se těmito tématům začal věnovat spolu s ní. A když jsem nastoupil jako duchovní do berounského sboru, v povolávací listině jsem měl uvedeno, že se mohu deset hodin týdně věnovat práci s menšinami. Postupem času mě synod zvolil nejdřív na třetinu a pak na půl úvazku právě celocírkevním kazatelem. Jsem jím asi dva a půl roku a časem bych si tuto práci rád rozšířil na celý úvazek.

Když člověk slyší název vaší pozice, hned ho napadne, jak velmi široký záběr činnosti asi máte. Komu tedy a jak se konkrétně věnujete?

Menšin je opravdu hodně a já se soustředím na ty, jejichž příslušníci v české společnosti prožívají diskriminaci anebo je jim veřejně projevováno pohrdání, aniž by to lidé považovali za nemorální. To jsou Romové, muslimové, lidé odlišné sexuální orientace. Někdy se setkávám i s dalšími skupinami: s chudými lidmi, co mají třeba problémy s bydlením, s lidmi s duševním onemocněním atp. Snažím se povzbuzovat církev k aktivitám, například děláme tzv. seniorátní polévku. Sbory v rámci pražského seniorátu se střídají a každou středu a čtvrtek v Sherwoodu (*v parku u hlavního nádraží v Praze, pozn. red.*) v zimním období rozdáváme polévku a v letním namazané chleby. Vždycky tam přijde sto až sto padesát lidí, kteří kdyby polévku od nás nedostali, tak by ten den neměli teplé jídlo. A to zvládá i takový malý sbor, jako je v Berouně. Sestry nejdřív nakoupí, uvaří a pak jídlo rozdáváme a zároveň se bavíme s těmi lidmi.

Zaujalo mě právě, že se vaše činnost obrací i takto „ven“, mimo církev...

Moje práce často směřuje mimo církev, zvláště když jde třeba o muslimy, nebo Romy, kteří nejsou evangelíky, potom hodně chodím za nimi. A rád spolupracuji

i s Církví československou husitskou, třeba v Praze na Žižkově, kde se konají česko-romské bohoslužby a kde mě přizvali k založení této aktivity. Jsem také členem CČSH, protože se mi před deseti lety líbila její činnost v Kladně, takže jsem do této církve vstoupil jako člen–sympatizant. Později jsem se s rodinou přestěhoval do Prahy a stal jsem se jedním z platících členů v husitské náboženské obci na Žižkově.

Romové, jejich víra a život v církvi

Na co se dnes při práci nebo ve spolupráci s Romy hlavně zaměřujete? Co je teď aktuální?

Aktuálně se ve sboru v Berouně, kde jsem farářem, konají v neděli dopoledne bohoslužby naší církve a odpoledne je tam romské společenství. Nejen v Praze v žižkovském husitském sboru, ale i jinde podporuji a účastním se česko-romských bohoslužeb a snažím se o to, aby komise pro Romy při Ekumenické radě církví byla funkční, aby zjišťovala, jak žijí Romové vírou a pomáhala jim se sdílet mezi jednotlivými sbory a farnostmi. Někde jsou vyloženě jen romské sbory a jinde společenství, ve kterých se chtějí věnovat také Romům. Skoro v každé církvi takové farnosti a sbory mají a jsou si dost podobné. Přál bych si, abychom se potkávali.

Jak se podle vás daří Romům stát se součástí sborů a života v ČCE, najít tam své místo?

Záleží na situaci. Jestli si menšina přeje zapojit do většiny, ale většina ji nechce přijmout, pak je to velice těžké. Když se setkávám s Romy, leckteří mi říkají pravdu, která zní hrozně. Jedna starší paní, moje kamarádka, jednou povídala: „Já když přijdu do kostela a vidím, jak se na mě ti lidé podívají, tak hned vím, že nejsou rádi, že jsem tam přišla.“ Taková je pravda a je to hrozná pravda. Jde o častý jev ve všech církvích. Církve by si měly říct: Chceme, aby k nám do kostela chodili Romové... A třeba vytvořit a zveřejnit takové prohlášení. Mám dost otevřené dveře do našich evangelických časopisů. Vydávali jsme třeba časopis *Nota nebe (periodikum pro mládež, pozn. red.)*, kde o Romech bylo dost napsáno. Jsou tu naši tradiční evangeličtí Romové a naše kostely poskytují zázemí pro *Krabici od bot*, která se dost týká romských dětí (*předvánoční sbírková akce, během ní děti s pomocí dospělých naplní krabice od bot dárky pro své vrstevníky ze sociálně znevýhodněných rodin, pozn. red.*) nebo pro setkání organizovaná romskými neziskovkami.

Co vás nejvíc zaujalo nebo oslovilo v přátelství s Romy?

Mám s nimi opravdu velmi vřelé přátelství. V jejich rodinách vidím mnoho emocí a to je něco, co nám chybí. V mojí rodině – mám manželku a dvě dcery - jsou přes den děti ve škole, pak zajišťujeme, aby se dostaly na kroužky, a potom už je najednou večer, povečeříme a jdeme spát. Vlastně nejsme moc spolu a uvědomuji si, že mi to chybí a že v romských rodinách prožívají víc času společně, žijí víc jako celek. I vztahy romských párů bývají většinou stabilní, kdežto v naší většinové společnosti je krize rodiny.

Přátelství s muslimy

Muslimská menšina v Česku – to je také vaše téma, kterým se už nějaký čas zabýváte. Jak si vás našlo?

To si mě našlo mnohem dřív než téma Romů. Studoval jsem v mládí na Hebrejské univerzitě v Izraeli a mám židovské příbuzné, většinou nosím vousy a vypadám trochu orientálně. A když jsem byl v Horních Počernicích farářem, tak jsem nedlouho po 11. září 2001 jel do sboru autobusem a stál tam nějaký opilý pán, který říkal: „Česko, Slovensko.“ a ukazoval palcem jedničku, a pak „Afghánistán.“ a začal mávat pěstí do vzduchu a pak kolem mé hlavy. Povídal jsem mu, že jsem evangelický farář, ale on to nějak neslyšel, stále si vedl svou a začal kopat do země, potom do mého batohu a pak i do mě. To už cestující nějak nevydrželi, chytli ho a vyhodili z autobusu. Krátce nato mi nějaká paní říkala, že se cítila špatně, když viděla plný autobus lidí a nikdo z nich dlouho nic nedělal, nereagoval. I já jsem byl velice pasivní, nechtěl jsem se prát. A paní jsem odpověděl, že je to pochopitelné, moje babička a dědeček byli v koncentráku, polovina naší rodiny tam zahynula a také jim nikdo nepomohl. Je to tak proto, že se ostatní lidé prostě bojí. Zároveň jsem si ale uvědomil, jak se asi cítí někdy muslimové a zajel jsem hned do islámského centra na Rajské zahradě, i když jsem v něm nikoho neznal. Představil jsem se jim jako evangelický farář a řekl jsem, že kdyby chtěli s něčím pomoci, pomůžu jim. Za několik let tam někdo chodil a lil jim barvu a vepřovou krev na plot a napíchl tam prasečí hlavu. Pražský seniorát ČCE jim tehdy napsal takový solidarizační dopis a postupně se vztahy mezi evangelíky a muslimy otevíraly a oni ten dopis zveřejnili v časopisu Muslimský hlas. Tak jsem se s některými muslimy skamarádil... A ještě chci říct něco pozitivního.

Povězte.

Muslimové cítí tlak, ale o to vděčnější jsou a mají větší radost, když existují lidé, kteří jsou ochotni se s nimi setkávat. A většinou vidí křesťany dost pozitivně, podobně jako křesťané vnímají Židy, když v nich spatřují kořeny a určitý důkaz o starobylosti svého náboženství. Muslimové mají třeba duchovní jako faráře zařazené dost vysoko. Jsou rádi, když křesťané mají zájem se s nimi potkávat a když funguje mezináboženský dialog. A myslím si, že leckterí představitelé církví vlastně ze zbabělosti, podtrhují ze zbabělosti, vůbec nereflektují naučení vlastní církve a mlčí k věcem, v kterých by se měli muslimů jako spoluobčanů zastat, nebo aspoň říct, co vlastně učí jejich denominace. Protože církve často mají pěkná prohlášení, třeba katolická už od druhého vatikánského koncilu, ale nikde se to na té oficiální rovině neprojevuje.

Odlíšnost nás může obohatit, tedy pokud chceme... Čím především vás a váš život obohatili muslimští přátelé?

Co se týká muslimů, vidím, jak je prospěšná spiritualita, která se stává z malých „kousků“ praktikovaných pravidelně. I když muslimská modlitba trvá jen tři nebo čtyři minuty, tak je vykonávána pětkrát denně. A mně třeba ovlivnilo, že mi můj kamarád, husitský farář Jarda Mencl navrhl, abychom se každé ráno za

pět minut osm modlili Otčenáš a při tom na sebe vždycky pomysleli. Nastavil jsme si budíček na mobilu a je to. Takže mně to pomáhá v denní spiritualitě. Potkal jsem v pracovní skupině pomáhající uprchlíkům řadu lidí, kteří byli muslimové, a poznal, jak jsou empatičtí. Jeden muž vnímal lidi v detenčním táboře jako své vlastní děti a jedna paní se k nim chovala jako k mladším bratrům. Dokázali se do nich vcítit a pochopit je. Pak nám také vysvětlovali různé jazykové a kulturní rozdíly, dělali nám jakési interkulturní tlumočníky. Dozvěděli jsme se, jak někteří muslimové rozumí tomu, co se řekne, a jak jsou v jejich a našem pojetí někdy velké rozdíly. Což mě překvapilo. A když píšu kázání, uvědomuji si díky tomu, že biblické texty se dají chápat i jinak, než jak jsem jim dosud rozuměl.

Podpora LGBT křesťanů

Zmínil jste, že se také věnujete lidem jiné citové a sexuální orientace než je většinová...

V naší církvi, v ČCE, se už přes dvacet let schází skupina Logos, což jsou homosexuální křesťané. Jsou v ní muži i ženy, je to taková smíšená skupina. Když jsem se k nim šel poprvé podívat, tak jsem nejdřív nevěděl, co si mám myslet. Pak jsem ale poznal, že jde o přátelské a otevřené lidi a potkal jsem se také s těmi, kteří jsou dost zranění... třeba vyhazovem z duchovních funkcí, co měli v katolické církvi, za to, že řekli, kdo jsou, udělali coming out (*přiznání menšinové sexuální orientace sobě a následné otevření se a svěření se s touto skutečností dalším lidem, pozn. red.*)

Když jsem byl farářem v kostele sv. Martina ve zdi a konal se pochod hrdosti Prague Pride, přispěl jsem k tomu, že program dodnes začíná a končí bohoslužbou právě u Martina ve zdi. Pozoruji během doby takový proces, že před osmi lety většina lidí, kteří byli gayové a lesby, trans (*transgender, pozn. red.*) atp., měli špatnou zkušenost s církví a byli proticírkevní, ale v průběhu času díky Logosu, který je menšinou v menšině, došlo k posunu. Logos má dnes ve společnosti sexuálních menšin dost prostoru. Když si člověk zajde na Prague Pride a získá katalog, zjistí, že je v něm celá řada křesťanských článků. Došlo ke značné christianizaci v rámci LGBT hnutí (*zahrnuje osoby s menšinovým sexuálním zaměřením a menšinovou sexuální nebo genderovou identitou, pozn. red.*), což jako farář pokládám za dobré.

Říkám si, jestli jste se v začátcích svého farářského působení ve prospěch menšin „měl čeho chytit“. Jestli jste měl k dispozici nějaké metodiky, možnost se s někým poradit atp.

Jednak jsem tyto aktivity dělal už nějakou dobu před tím, a pak jsem měl velké vzory jako Přemysla Pittera, který se orientoval na to, kde bylo nejvíc nenávisť. A právě tam šel a postavil se na stranu nenáviděných. Nikdy jsem nepracoval sám, vždycky jsem buď někoho podporoval, nebo jsem měl skupinu spolupracovníků. Ač se to nezdá, šel jsem ve středu proudu, jen jsem došel trochu dál. (*Smích.*) A navíc v Německu je taková praxe mnohem rozšířenější, mají třeba faráře pro lidská práva, faráře pro uprchlíky...

A setkáváte se s nimi?

S několika z nich se kamarádím a pořádal jsem s nimi konference, ovšem v Německu. Přál bych si, aby vznikla pracovní skupina.

Když se ohlédnete za těmi dvěma a půl lety, kdy jste celocírkevním kazatelem pro menšiny, i za předchozí dobou, během které jste se té oblasti také určitým způsobem věnoval, nelitujete?

Rozhodně ne. Před tím jsem byl takovým běžným farářem, možná trochu vzdělanějším díky tomu, že jsem si udělal doktorát. Když se člověk snaží kázat evangelium a všechno je jen v rovině slov, tak má pocit, že to nefunguje, protože v těch slovech chybí autenticita. Ale když se myšlenky dotáhnou do skutků, do setkání „přes hranice“, pak i kázání získává smysl a je opravdu osvobodivé. Rozhodně nelituji, spíš bych řekl, že jsem se v tom našel.

(Český zápas, 2019)

Mgr. Mikuláš Vymětal, Th.D. (nar. 1971) – box

Absolvoval Střední průmyslovou školu strojnickou v Praze, potom vystudoval Evangelickou teologickou fakultu UK. Tam dnes také přednáší, mj. pastorační menšin. Na studijních pobytech v Izraeli prožil zhruba dva roky a rok a půl v německy mluvících zemích. V ČCE působí jako celocírkevní kazatel pro humanitární aktivity, menšiny a lidi sociálně vyloučené a zároveň jako farář v Berouně. Jeho manželka Eva Vymětalová Hrabáková je duchovní CČSH a pedagožkou na HTF UK. Mají spolu dvě dcery.